

Μακεδονικά

Τόμ. 36 (2007)

Μυστική διπλωματία και εθνικά συμφέροντα: Το ταξίδι του Νικολάου Λοράνδου στο Λονδίνο (Φεβρουάριος 1939)

Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης

doi: [10.12681/makedonika.30](https://doi.org/10.12681/makedonika.30)

Copyright © 2014, Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μιχαηλίδης Ι. Δ. (2011). Μυστική διπλωματία και εθνικά συμφέροντα: Το ταξίδι του Νικολάου Λοράνδου στο Λονδίνο (Φεβρουάριος 1939). *Μακεδονικά*, 36, 199–206. <https://doi.org/10.12681/makedonika.30>

ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ:
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΟΡΑΝΔΟΥ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ
(ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1939)

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 1938 ο Βρετανός Πρεσβευτής στην Αθήνα Sir Sydney Waterlow επισκέφθηκε τον Βασιλιά Γεώργιο, προκειμένου να του εκθέσει τις απόψεις του για την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα¹. Ο Βρετανός Πρεσβευτής επιτέθηκε με βαρύτατους χαρακτηρισμούς εναντίον του τότε δικτάτορα Ιωάννη Μεταξά, υποστηρίζοντας πως η εξουσία στην Ελλάδα «βρισκόταν στα χέρια μιας διεφθαρμένης κλίκας». Κάλεσε μάλιστα τον Γεώργιο να διακόψει τις σχέσεις του με τον Μεταξά, αφού σε αντίθετη περίπτωση, όπως υποστήριζε, ο βασιλιάς θα έχανε τη δημοτικότητα του. Τον προέτρεψε δε να αποπέμψει τον δικτάτορα επιμένοντας στην «ταχεία επαναφορά κάποιου σχήματος νόμιμης και συνταγματικής διακυβερνήσεως».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι με την ενέργειά του αυτή ο Waterlow ξεπέρασε κατά πολύ τα όρια που του έθετε το διπλωματικό του αξίωμα επεμβαίνοντας μάλλον άκομψα στα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας. Το γεγονός δε αυτό επισημάνθηκε και από το ίδιο το Foreign Office, το οποίο ανακάλεσε τον πρεσβευτή του στην τάξη με το επιχείρημα πως ο Μεταξάς ήταν, με γνώμονα τα συμφέροντα της Βρετανίας, ο καλύτερος από τους τότε γνωστούς Έλληνες πολιτικούς και πως οποιαδήποτε ρήξη μαζί του θα μπορούσε να τον οδηγήσει στην αγκαλιά της Γερμανίας. Το παραπάνω επεισόδιο υπέπεσε τελικά στην αντίληψη του Ιωάννη Μεταξά. Η αποκάλυψή του μάλιστα εξόργισε αφάνταστα τον δικτάτορα, ο οποίος ορκίστηκε εκδίκηση.

Τι ήταν όμως αυτό που εξώθησε τον έμπειρο Βρετανό διπλωμάτη να υπερβεί τόσο απροκάλυπτα τα εσκαμμένα, προβαίνοντας σε τόσο οξείς χαρακτηρισμούς; Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, φαίνεται πως ο Βρετανός Πρεσβευτής, στην προσπάθειά του να παγιώσει την προσχώρηση της Ελλάδας στις επιδιώξεις του Λονδίνου, είχε έρθει σε επαφή με ομάδες αριστερών αντιστασιακών οι οποίοι τον είχαν εφοδιάσει με τις επικριτικές για το καθεστώς Μεταξά πληροφορίες. Ο Waterlow ανησυχούσε μήπως ο Με-

---

1. Όλα τα γεγονότα που παρατίθενται εδώ έχουν με σχολαστικότητα παρουσιασθεί στη μελέτη του Καθηγητή κ. Ιωάννη Κολιόπουλου, *Η δικτατορία του Μεταξά και ο πόλεμος του '40*, Θεσσαλονίκη 1996.

ταξιάς προσεγγίσει τις δυνάμεις του Άξονα, ενόψει της επερχόμενης ευρωπαϊκής σύρραξης, εξαιτίας της απροθυμίας της Κυβέρνησης του Λονδίνου να συνάψει με την Ελλάδα επίσημη συνθήκη συμμαχίας.

Είναι αληθές ότι το Λονδίνο στη διάρκεια του 1938 είχε απορρίψει επανειλημμένως το ελληνικό αίτημα για την υπογραφή διμερούς συνθήκης συμμαχίας, αφού κάτι τέτοιο συνεπαγόταν αυξημένα οικονομικά βάρη για τη Βρετανία και την υποχρέωσή της να εμπλακεί στις βαλκανικές υποθέσεις. Ο Βρετανός Υπουργός των Εξωτερικών Edward Halifax αναγνώριζε βέβαια την «αδιαμφισβήτητη» πολιτική σημασία της Ελλάδας, αλλά δεν ήταν διατεθειμένος να αναλάβει περισσότερες δεσμεύσεις έναντι της Αθήνας.

Πάντως παρά τη βρετανική απροθυμία, είναι βέβαιο ότι ο Waterlow δεν είχε ουσιαστικούς λόγους να ανησυχεί για τη στάση που θα κρατούσε η Ελληνική Κυβέρνηση στο ενδεχόμενο ενός πολέμου. Τόσο ο Βασιλιάς Γεώργιος όσο και ο ίδιος ο Μεταξάς είχαν με σαφήνεια επιλέξει το βρετανικό στρατόπεδο ήδη από τα μέσα του 1938 και το είχαν διαμηνύσει σε όλους τους τόνους στο Λονδίνο. Το μαρτυρούσαν άλλωστε και οι ευνοϊκές οικονομικές συμφωνίες, με τις οποίες είχε ριμοδοτηθεί η Βρετανία από την Ελλάδα στη διάρκεια του 1937.

Η διπλωματική ένταση ανάμεσα στην Αθήνα και το Λονδίνο κορυφώθηκε στις αρχές του 1939. Η ψυχρότητα και η καχυποψία στις σχέσεις του Waterlow με τον Μεταξά καθιστούσαν μάλιστα δυσχερή την εκτόνωσή της και χρειάστηκε η προσφυγή στη μυστική διπλωματία για την εξομάλυνση της κατάστασης. Στα τέλη Φεβρουαρίου του 1939 ο Καθηγητής της Ιατρικής Νικόλαος Λοράνδος, προσωπικός γιατρός του Μεταξά, μετέβη στη βρετανική πρωτεύουσα με προσωπική εντολή από τον δικτάτορα να διαμηνύσει στο Λονδίνο πως η Ελλάδα βρισκόταν ανεπιφύλακτα στο πλευρό των Βρετανών και δεν είχε καμία διάθεση να μεταβάλει τη στάση της. Ένα μήνα αργότερα, ανταποδίδοντας την επίσκεψη Λοράνδου, επισκέφτηκε την Αθήνα ο Λόρδος Lloyd, πρόεδρος του Βρετανικού Συμβουλίου και προσωπικός φίλος του Βασιλιά Γεώργιου, μεταφέροντας το μήνυμα στον Μεταξά πως οι Βρετανοί δεν επεδίωκαν την αποσταθεροποίηση του καθεστώτος του. Οι δύο αυτές αποστολές οδήγησαν τελικά στην εκτόνωση της κρίσης. Στις αρχές Ιουνίου του 1939 ο Waterlow αντικαταστάθηκε από τον Sir Michael Palairret, ο οποίος επανέφερε το καράβι των ελληνοβρετανικών σχέσεων σε γαλήνιες θάλασσες.

Η αποστολή του Λόρδου Lloyd είναι καταγεγραμμένη στα βρετανικά διπλωματικά αρχεία. Αντίθετα, οι πληροφορίες που έως σήμερα υπήρχαν για την αποστολή του Λοράνδου ήταν πενιχρές και περιοριζόνταν σε μία μόνο μικρή αναφορά σε βρετανικό έγγραφο και σε προφορικές πληροφο-

ρίες από τη σύζυγό του, η οποία τον είχε συνοδεύσει στο Λονδίνο. Το σημείωμα που ακολουθεί² έχει γραφεί τον Ιανουάριο του 1969 από τον ίδιο τον Νικόλαο Λοράνδο και αποκαλύπτει τις λεπτομέρειες της αποστολής του στη βρετανική πρωτεύουσα. Αφορμή για τη συγγραφή του φαίνεται ότι στάθηκε η δυσαρέσκεια του συντάκτη του από τις κατηγορίες που διατυπώθηκαν εναντίον του ότι υπήρξε πράκτορας της Intelligence Service και ότι μετέφερε λίρες στην Αγγλία. Επίσης, η απογοήτευση του Λοράνδου από την τύχη της προσωπικής του παρουσίας πιθανόν λειτούργησε καταλυτικά στην απόφασή του να καταγράψει την εμπειρία του. Το περιεχόμενο της εξομολόγησης του Λοράνδου επιβεβαιώνει την ψυχρότητα που υπήρχε στις σχέσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης με τον Waterlow καθώς και τους ενδοιασμούς του Λονδίνου για τις διαθέσεις της Αθήνας. Επιβεβαιώνει όμως παράλληλα την παρατήρηση πως τελικά οι προσωπικές σχέσεις στάθηκαν ικανές να αναπληρώσουν τη δυστοκία των πολιτικών και των διπλωματών, διασφαλίζοντας έτσι ευνοϊκές συνθήκες για τις δύσκολες αποφάσεις τις οποίες υποχρεώθηκε να λάβει η Αθήνα μετά τα μέσα του 1940.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΡΑΝΔΟΣ
ΕΚΤ. ΚΑΘΗΓ. ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 17 – ΤΗΛ. 613.039

Αθήναι, 24η Ιανουαρίου 1969

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΜΟΥ ΕΙΣ ΑΓΓΛΙΑΝ

Τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου 1939 ἐκλήθην τηλεφωνικῶς καὶ ὥραν 2.30' πρωινήν, ἵνα ἐπισκεφθῶ ἐπειγόντως τὸν Κον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Γραφεῖον τὸν Κον Ί. Μεταξᾶ. Ἀρχικῶς ἐνόμισα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ φάρσας παρὰ τίνος κακοήθους, ἀπήντησα δὲ ὅτι ἦτο ἐντροπὴ νὰ ἐνοχλήτε ἕναν ἱατρὸν χρησιμοποιοῦντες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κον Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Μοῦ ἀπήντησαν ὅμως ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ κ. Προέδρου καὶ ὅτι ἐπέλετο Στρατηγὸς εἰς τὴν εἴσοδον τῆς κατοικίας μου ἵνα μὲ συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ Γραφείου. Οὕτω μετὰ τίνα λεπτὰ εὑρέθην διὰ τοῦ μικροῦ ἀναβατήρου τοῦ Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου, παρὰ τοῦ

2. Οφείλω θερμές ευχαριστίες στον Καθηγητή κ. Ιωάννη Κολιόπουλο, καθώς και στον κ. Δημήτρη Πόρτολο, οι οποίοι μου εμπιστεύθηκαν το συγκεκριμένο σημείωμα.

όποιοι ήρωτήθην ἐὰν ἐγνώριζον καλῶς δύο πρόσωπα τοῦ Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Κοσ Πρόεδρος τότε μοῦ ἀνέφερεν «ἡ Ἀγγλία μᾶς ἐκήρυξε τὸν ψυχρὸν Πόλεμον τῆ βεβαιώσει Ἑλλήνων πολιτευτῶν διὰ τοῦ Κου Φίπς, Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶχε συνάψει Συμμαχίαν μὲ τὸν Ἄξονα, ἐστάλη δὲ πρὸ ἐμοῦ εἰς Λονδῖνον ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἵνα διαφρεύσῃ ταῦτα, ἐπέστρεψε δὲ ἄπρακτος, μὴ γενόμενος κὰν δεκτός» προσέθεσε δὲ ὁ Κοσ Πρόεδρος ὅτι «θὰ σκοτωθῶμεν ὅλοι, ἀλλ' ὁ Μουσολίνης δὲν θὰ περάσῃ». Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ Βασιλέως μας καὶ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐξεπλάγην ἐκ ταύτης, καθότι εἰς Ἀθήνας αἱ διαδόσεις ὠργιάζον μὲ βεβαιώσεις παρὰ τίνων τὰ τῆς Συμμαχίας Ἑλλάδος – Ἄξονος, ἐνῶ ἐξ ἄλλου εἰς συζήτησιν μετὰ τοῦ τότε φίλου Ἰ. Διάκου, Συμβούλου καὶ Συνεργάτου τῆς Κυβερνήσεως, ἐγνώριζον ὅτι αἱ προσπάθειαι πρὸς προσεταιρισμὸν τῆς Ἑλλάδος παρὰ τοῦ Χίτλερ εἶχον ἀπορριφθῆ ἀπολύτως. Τότε μετὰ διήμερον, ἤτοι τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1939, ἐξεδίδετο τὸ ὑπ ἀρ. 42/1939 εἰδικὸν Διαβατήριον, ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν Κου Ν. Μαυρουδῆ καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας Κου HOPKINSON, ἐταξείδευσα δὲ διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «CHAMPOLION» μέχρι Μασσαλίας, ἔχων ὡς συνταξειδιώτην τὸν ἐνδοξον Στρατηγὸν MAR. WEYGGAND, ὅστις ἔτυχε νὰ συνδέεται διὰ συγγενείας μετὰ τοῦ φίλου μου καὶ συμμαθητοῦ μου ROGER DE BRUN, ἱατροῦ τοῦ Νοσοκομείου τῶν Παρισίων. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἐπὶ τῶν προθέσεων τῆς Κυβερνήσεώς μας κατὰ τοῦ Ἄξονος, ὁ Στρατηγὸς WEYGGAND μοῦ ἐφάνη πολὺ χρήσιμος, καθότι μὲ ἐφωδίασε μὲ λίαν ἐνθερμον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τότε SIR MAURICE HANKEY³, Γραμματέα τοῦ Ὑπουργ. Συμβουλίου καὶ μὲ τὴν ἰδιαίτεραν Συμβουλὴν «νὰ μὴ ἐπιχειρήσωμεν ὁτιδήποτε, ὅπερ θὰ ἔθιγε τὴν Μεγ. Βρετανίαν», καθότι «καίτοι ὑπάρχει μέγας κίνδυνος ἐπιδρομῆς τῶν Χιτλερικῶν κατὰ τε τῆς Γαλλίας καὶ Ἑλλάδος, εἰς τὸ τέλος ὅμως ἡ Ἀγγλία θὰ κερδίσῃ τὸ πᾶν καὶ ἡ Ἑλλάς θὰ εὐρεθῆ παρὰ τὸ πλεονεξὸν τῶν Νικητῶν».

Ἀπεβιβάσθην εἰς Μασσαλίαν τὴν 27ην Φεβρουαρίου 1939, καὶ τὴν 28ην διὰ τοῦ Καλαὶ ἔφθασα εἰς Λονδῖνον, ὁπότε τὴν ἐπομένην ἐπεσκέφθην τὸν τότε Πρεσβευτὴν μας Κου Σιμόπουλον⁴, ὅστις εἶχε εἰδοποιηθῆ καταλλήλως παρὰ τοῦ Κου Μαυρουδῆ.

Κατὰ τὴν γενομένην σύσκεψίν μου μετὰ τοῦ Κου Σιμοπούλου, παρίστατο καὶ ὁ Κοσ Κοσμετᾶτος, Γραμματεὺς Πρεσβείας κ.λπ. :

3. Ο Sir Maurice Hankey γεννήθηκε το 1877. Κατείχε διάφορες κυβερνητικές θέσεις ἤδη ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ Μεσοπολέμου. Συμμετείχε ἐπίσης στις κυβερνήσεις τοῦ Winston Churchill. Απεβίωσε το 1963.

4. Χρήστος Σιμόπουλος.

1) Ἐρώτησις: ποίους ἐπιθυμεῖτε νὰ δῆτε Κε Λοράνδε;
 α) τὸν OLIVER HARVEY⁵, β) τὸν Λόρδον EASHER, γ) τὸν SIR MAURICE HANKEY κ.λ.π.

Ἀπάντησις: Ἄγνοεῖ ὁ Κοσ Μαυρουδῆς ὅτι διὰ νὰ συναντήσετε τὰ πρόσωπα ταῦτα χρειάζεται διήμενος προαγγελία; Καὶ μὲ τὴν βεβαίωσίν μου ὅτι δὲν θὰ σᾶς δεχθῶν, καθότι οὔτε τὸν Κον Ἄνδρ. Ἀποστολίδην ἐδέχθησαν, ὅστις εἶχε προηγηθῆ καὶ οὔτε μᾶς ἐχαιρέτησαν οἱ ἐπίσημοι εἰς πρὸ τίνων ἡμερῶν γενομένην δεξιῶσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα; Τότε τοῦ λέγω «ἀφοῦ αἱ Σχέσεις εὐρίσκονται εἰς τοιοῦτον δυσάρεστον σημεῖον, μοῦ δίδετε τὸ τηλέφωνον τῆς κατοικίας τοῦ Κου OLIVER HARVEY;», χωρὶς ν' ἀναφέρω ὅτι τηλεφωνῶ ἐκ τῆς Πρεσβείας μας.

Μετ' ὀλίγον μὲ συνδέουν καὶ ζητῶ ἀπὸ τὸν Γραμματέα ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ δῶ στὸ τηλέφωνον τὴν LADY HARVEY, σύζυγον τοῦ Κου OLIVER HARVEY. Καταφθάνει ἀμέσως καὶ τῆς ζητῶ ἐὰν μπορῶ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῶ. Ἀμέσως προσκαλεῖ ἐμὲ καὶ τὴν σύζυγόν μου Ζωήν, ὅπως εἰς τὰς 8.30' μ.μ. γευματίσωμεν μαζύ, θὰ στείλουν δὲ τὸ αὐτοκίνητόν των εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον ὅπως μᾶς παραλάβουν. Τότε ὁ Κοσ Σμιόπουλος ἔκπληκτος μὲ παρακαλεῖ νὰ ἐπέμβω ἵνα διευθετηθῶν τὰ πάντα.

Κατὰ τὴν Συνάντησίν μας, πλήρεις χαρᾶς καὶ ἐγκαρδιότητος μᾶς ὑποδέχονται, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα ἐκθέτω τὰ τῆς ἐπισκέψεώς μου. Ὁ Κοσ HARVEY ἦτο τελειῶς ἐνήμερος τῶν τε βεβαιώσεων τῶν λεγομένων ἐκ πολιτεντῶν μας «ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχε προσχωρήσει εἰς τὸν Ἄξονα» αἵτινες ἐγένοντο μέσῳ τοῦ τότε Πρέσβους τῆς Ἀγγλίας κ. Φίπς καὶ τῶν τῆς κηρύξεως τοῦ Ψυχροῦ πολέμου καὶ τῶν ἐκθέσεων τοῦ τότε Πρεσβευτοῦ SIR SIDNEY WATERLOW. Ἀφοῦ ἐπέισθησαν παρ' ἐμοῦ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε ὑπογράψει τοιοῦτο Σύμφωνον, μὲ παρεκάλεσεν ὅπως γίνῃ Δευτέρα Συνάντησις εἰς τὸ PALMALL CLUB, εἰδικὸν διὰ Ὑπουργούς, μετὰ τοῦ Λόρδου HANKEY, ἐκείνου καὶ λοιπῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων παρουσία καὶ τοῦ Λόρδου Χάλιφαξ.

Μετὰ τίνας συζητήσεις δηλῶ τὰ ἐξῆς «ἵνα βεβαιωθῶ ἀπολύτως περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν λεχθέντων παρὰ τοῦ κ. Ἰ. Μεταξᾶ, ἐπεσκέφθην καὶ τὸν Σύμβουλόν του Κον Ἰ. Διακόν, ὅστις μοῦ ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «φαντάζεσαι ποτὲ Λοράνδε ὅτι ἓνας Ἰ. Μεταξᾶς, ἐγὼ ὁ Ἰ. Διακός καὶ οἱ Συνεργάται μας, ὡς καὶ ὁ Βασιλεύς μας, θὰ ἐγινόμεθα ποτὲ προδόται τῆς Πατρίδος μας; Θὰ κόψωμεν τὰ πόδια τοῦ Μουσολίνη, ἐὰν τολμήσῃ νὰ ἐπιτεθῆ».

Τότε ὁμοφώνως οἱ Ἀρμόδιοι δηλοῦν, ἀφοῦ ἔλαβον γνώσιν τῶν δηλώ-

---

5. Ο Oliver Harvey υπηρέτησε την περίοδο Φεβρουαρίου 1937 – Ιουνίου 1940 στις κυβερνήσεις του Chamberlain, ως προσωπικός γραμματέας πρώτα του Antony Eden και ακολούθως του Λόρδου Halifax.

σεων τοῦ Ἰ. Διάκου καὶ βεβαίωσίν μου ὅτι τὸν ἐγνώριζα πολὺ καλὰ καὶ τὸν ἐξετίμων ἰδιαιτέρως, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης αἴρεται ὁ ψυχρὸς πόλεμος ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι θὰ προσεκαλεῖτο ἐπίσημως τὸ Σάββατον ὁ Κοσ Ἀργυροπουλος εἰς γεῦμα.

Τοὺς ἠὺχαρίστησα καὶ προσέθεσα ὅτι ἐγὼ Κύριοι ἐβεβαιώθην ἀπολύτως περὶ τῶν προθέσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, πράγμα ὅπερ δυστυχῶς δὲν ἐπράξε ὁ Κοσ Πρεσβευτῆς σας. Τότε μοῦ ἀπήντησαν «WE WILL LOOK TO IT "OURSELVES"» (Αὐτὸ θὰ τὸ φροντίσωμεν ἡμεῖς). Μέχρις ὅτου φθάσω εἰς Ἀθήνας εἶχε ἀντικατασταθῆ ὁ SIR WATERLOW διὰ τοῦ Κου MICHAEL PALAIRET, ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Κοσ Ἀργυρόπουλος εἰς γεῦμα διὰ τὸ Σάββατον, ὁ δὲ Πρεσβευτῆς Κοσ P. MARKEY μοῦ παρεπονέθη ὅτι ἔπρεπε τότε, ἦτοι τὸ 1939, νὰ εἰδοποιήσω ἰδιαιτέρως τὸν Κου WATERLOW ἵνα μὴ καταστραφῆ τελείως. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἐὰν ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς ἀποστολῆς μου, ἴσως θὰ κατέστρεφε τὴν προσπάθειάν μου ἥτις ἀφεῶρα τὴν τιμὴν καὶ σωτηρίαν τῆς Πατρίδος μου.

Πολλοὶ ἀντίθετοι μὲ κατηγοροῦσαν :

1ον) ὅτι ἤμην πράκτωρ τῆς INTELLIGENCE SERVICE!!, ἣν οὐδέποτε ἐγνώρισα, οὔτε εἶχον οἰανδήποτε σχέσιν ἢ ἐπαφήν. Τοὺς εἶπον ὅτι εἶναι αἰσχροὶ καὶ τιποτένιοι.

2ον) ὅτι μετέφερα Χρυσᾶς Λίρας στὴν Ἀγγλία!! Τοὺς εἶπον ὅτι μόνον αὐτὸ φθάνει νὰ ἀποδείξῃ τὰ ποταπὰ αἰσθήματά των, ἐνῶ ἡ Ἀρχὴ τῆς οἰκογενείας μου ἦτο, τίνι τρόπῳ νὰ ὑπηρετήσωμεν ἀφιλοκερδῶς τὴν Πατρίδα μας, ἐγὼ τε καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά μου, ἔχοντες ὡς Γραμμὴν τὸ Μητρός τε καὶ Πατρός καὶ προγόνων ἀπάντων κλπ., ὅπερ ἐδιδάχθημεν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ ὅπερ ὅλοι οἱ ἐκ Βουτζᾶ τῆς Σμύρνης ἐτηρήσαμεν ἀπολύτως.

Ἡ Γραμμὴ ἦν ἐχάραξαν ὁ αἰμίμητος Βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ Ἰ. Μεταξᾶς καὶ οἱ ἔγκριτοι Συνεργάται των ἐξύψωσαν τὴν Πατρίδα μου ἀνάλογα μὲ τὰ κατορθώματα τῆς Μάχης τοῦ Μαραθῶνος, καθότι ὁ θρίαμβος τῆς Πίνδου εἶνε ὄχι μόνον ἰσάξιός τοῦ τῆς Μαραθῶνος, ἀλλ' ἀφήκε καὶ ἐκθάμβους πάντας τοὺς ξένους, πρὸ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Ἔθνους μας καὶ τῆς ἐποποιίας ταύτης, δι' ἣν δικαίως καὶ ἀκριβῶς τότε Ἀνταποκριτῆς τῆς NEW YORK TIMES, φθάσας ἐκ τοῦ μετώπου τῆς Ἡπείρου μοῦ εἶπεν «ὅταν εἶδον γυναῖκας φορτωμένας μὲ ἐξαρτήματα πυροβόλων, αἵτινες μετέφερον ταῦτα εἰς τὴν πρώτην Γραμμὴν, ἐπέισθην ὅτι οἱ Ἴταλοὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποτάξουν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἀργὰ δὲ ἢ γρήγορα θὰ ἐπέλθῃ ἡ Καταστροφὴ τοῦ Μουσολίνη».

Διὰ τὴν ἀποστολὴν μου εἰς Ἀγγλίαν ἐξώδενσα ἐξ ἰδίων 380 Λίρας Χρυσᾶς, ἣ δὲ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις μὲ ἐτίμησε διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ Παρα-

σήμιον τῆς Βρετταν. Αὐτοκρατορίας μετὰ τελετὴν γενομένην τὴν 26ην Νοεμβρίου 1967 εἰς τὴν Βρεττ. Πρεσβείαν, εἰς ἐκφωνηθέντα δὲ λόγον τοῦ Κου Μ. STEWART, τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἡ γινομένη τιμὴ εἰς ἐμὲ ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρχηγούς καὶ συνεργάτας τῆς Κυβερνήσεως Ἰωάν. Μεταξᾶ ὡς καὶ τοὺς Ἑλληνας πατριώτας, ἀξιωματικούς, ὀπλίτας καὶ ναύτας, οἵτινες προέβαλον τὰ στήθη τῶν διὰ τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ Μουσολίνη καὶ τοῦ Ἄξονος. Πάντως ἐξέφρασα τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν Κον Φίλιππον Μπέηκερ διὰ τὴν σθεναρὰν συμπαράστασίν του πρὸς τὴν πατρίδα μας.

Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, εἰς Ἀνταμοιβὴν μου, ἀφοῦ παρέδωσε εἰς τοὺς Γερμανοὺς τὴν ἔπαυλίν μας εἰς τὸ Ἑλληνικό, μὲ ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ σκευή, ἠλεκτρικὰ ψυγεῖα, ἀντλίαν βαθέων φρεάτων, τηλέφωνα κ.λπ. καὶ Συλλογὴν εἰκόνων καὶ Νομισμάτων Ἀρχαίων, κατεδάφισε καὶ ταύτην χωρὶς νὰ καταβάλλῃ δραχμὴν, ἀφοῦ εἶχον ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Κοκοτοπούλου Ἀπαλλοτριώσεως, διὰ τὴν ἀξίαν τῆς οἰκοδομῆς, ἰσχυριζομένη ὅτι ἔπρεπε ὁ Κος Κώστας Ἀδαμόπουλος, τέως Ὑπουργὸς καὶ δικηγόρος μου, νὰ κάμῃ καὶ ἄλλας ἀγωγάς, ἵνα μᾶς καταβληθῇ τὸ τίμημα τῆς ἀξίας καὶ τοῦτο βάσει περιέργων σκέψεων καὶ ἀποφάσεως τοῦ τε Νομικοῦ Συμβούλου Κου Παπαμιχαλοπούλου ὡς καὶ ἐτέρον Νομ. Συμβούλου Κου Σοφιανοπούλου, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι ἔγιναν καὶ ἰδιοκτῆται τῆς περιουσίας μου!! Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἄς τοὺς τιμωρήσῃ ἐπαρκῶς, ἀφοῦ δὲν εὐρέθη μεταπολεμικῶς τις ὅστις νὰ σεβασθῇ τὸ Σύνταγμα, ὅπερ ἀναφέρει τὰ περὶ ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων τῆς ἀξίας τῶν ἀπαλλοτριωμένων κτημάτων. Εἰς ἐχθροὺς τότε τῆς Κυβερνήσεως καὶ Πατρίδος μας κατεβλήθησαν αἱ ἀξίαι τῶν ἀπαλλοτριωθέντων. Εἰς ἡμᾶς δὲ οὔτε δεκάρα, οὔτε δὲ κατετέθη ποσὸν τι εἰς τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν. Τὸ Δημόσιον ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ κτίσματα IN NATURA. Ἐὰν εἶχον τὴν δύναμιν, θὰ ἐτιμώρουν αὐστηρὰ αὐτοὺς τοὺς λεγομένους Νομικοὺς Συμβουλούς, γιὰ νὰ μάθουν ν' ἀποδίδουν τὸ δίκαιον εἰς τοὺς δικαιοῦχος.—

Ταῦτα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος 1939-1942.

Μετὰ σεβασμοῦ
Νικόλαος Λοράνδος

ZUSAMMENFASSUNG

Iakovos D. Michailidis *Geheimdiplomatie und nationale Interessen: Die Reise des Nikolaos Lorandos nach London (Februar 1939)*.

Dieser Artikel beschreibt die Mission des Leibarztes des griechischen Diktators Ioannis Metaxas nach London (Februar 1939). Er basiert auf einem unveröffentlichten Bericht des Nikolaos Lorandos. Lorandos wollte die Londoner Regierung von der Nichtänderung der Stellung Griechenlands überzeugen. Er betonte, dass sich Griechenland nicht Deutschland genähert hatte und stabil zur Seite der Briten hielt. Dem Erfolg seiner Mission war es zu verdanken, dass Griechenland und Grossbritannien dann auch ihre freundlichen Beziehungen wiederherstellten, die momentan durch unglückliche diplomatische Handlungen gestört worden waren.